

artibusque cunctis ejus rursus animum pertentavit, promittens ei quicquid desiderari potest in hoc mundo, si sibi obsequeretur. Cui sancta: Ego extra Christum nec vitam, nec salutem, nec quid aliud opto aut desidero. Nec est, o Quintiane, quod putes me tuis minis, severitia et tormentis percellere. Scias enim non esse cervam tessam et stibundam, quae ita desideret limpidam aquam, atque ego desidero et sitio tua tormenta, ut per ea Christum meum amplectar eique uniar. Si velis in me stringere gladium, ecce colum meum; si flagella, ecce dorsum

meum; si ignem, ecce totum meum corpus. Ecce meas manus, meos pedes, membra mea omnia tibi offero, ex crucia ea ut lubet. Ure, seca, stringe, lacera, distende, liga, ex crucia, occide: quanto in me eris crudelior, tanto majus in me beneficium conferes, tanto plus consolationis et gloriae dulci meo sponso accipiam. Quid tardas? quid moraris? animo sitiendi omnis mora longa est. Dixit, et praestitit; nam mamillae abscissionem; ignes, testas aliaque dira tormenta alacri fortique animo perpessa, martyr in caelum evolavit die 5 februarii.

CAPUT NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Docet Judaeos rejectos esse a justitia et salute ob infidelitatem; Gentes vero ad eam ascitas esse propter fidem.

Primo ergo ostendit hic Paulus suum amorem in Judaeos, et dolorem de eorum ruina et repulsa.

Secundo, vers. 6, ostendit non propterea irritas esse promissiones a Deo Abrahae ejusque filii, sive Israelitis, factas, eo quod illae non pertineant ad filios carnis, puta Judaeos, sed ad filios promissionis et electionis divinae, puta ad Christianos, qui credendo in Christum Abrahae fidem imitantur.

Tertio, vers. 14, docet hoc non esse iniquum, eo quod Deus, cum sit omnium Dominus, cujus vult miseretur, et quem vult induret: induret, inquam, non duritiam eis immittendo, sed sustinendo eos in multa patientia, quasi vasa irae apta in interitum, ut ipse Apostolus explicans ait vers. 22.

Quarto, vers. 24, hos filios promissionis docet partim esse Judaeos credentes in Christum, sed paucos, partim Gentes, atque plurimas.

Denique, vers. 30, propriam, directam et adequatam dat causam, cur Judaei a justitia et salute sint repulsi, Gentes vero ad eam ascitas; nimirum quod Judaei noluerint credere in Christum, Gentes vero in eum crediderint. Omnis enim justificatio et salus nostra (Deo ita volente et decernente) ab uno Christo petenda et expectanda est.

1. Veritatem dico in Christo, non mentior: testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu Sancto: 2. quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo. 3. Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, 4. qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa: 5. quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen. 6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitae: 7. neque qui semen sunt Abrahae, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen: 8. id est, non qui filii carnis, hi filii Dei: sed qui filii sunt promissionis, restimantur in semine. 9. Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam; et erit Sarae filius. 10. Non solum autem illa; sed et Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. 11. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret), 12. non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: 13. Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. 14. Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit. 15. Moysi enim dicit: Miserebor ejus misereor; et misericordiam prestabo cui miserebor. 16. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. 17. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in

hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra. 18. Ergo cujus vult miseretur, et quem vult indurat. 19. Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntas enim ejus quis resistit? 20. Certe, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? 21. An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? 22. Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa irae, apta in interitum, 23. ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparavit in gloriam. 24. Quos et vocavit nos non solum ex Judaeis, sed etiam ex Gentibus, 25. sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; et non dilectam, dilectam; non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. 26. Et erit: In loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi. 27. Isaias autem clamat pro Israel: Si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena maris, reliquiae salvae fient. 28. Verbum enim consummans et abbrevians in aequitate: quia verbum brevium faciet Dominus super terram; 29. et sicut praedixit Isaias: Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorraha similes fuisset. 30. Quid ergo dicemus? Quod gentes, quae non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam: justitiam autem, quae ex fide est. 31. Israel vero sectando legem justitiae, in legem justitiae non pervenit. 32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis, 33. sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali et omnis; qui credit in eum, non confundetur.

Descendit hic Apostolus a thesi ad hypothesin. Hactenus enim docuit, non legalia, sed fidem Christi uniceam esse viam ad justitiam et salutem: nunc tribus capitibus sequentibus (1) docet Gentes electas esse ad hanc justitiam et salutem, quia hanc fidei Christi viam inveniunt: Judaeos vero ab eadem rejectos esse non defectu vocationis, ut patet cap. x, vers. 12, vel gratiae, utpote quam

maximam, imo Christum ipsum totum soli ipsi habuerunt; sed quia carnali patri Abrahamo et Mosi legislatori, legisque operibus praefisi, inde sibi salutem et justitiam arrogarunt; Christi vero, quasi hominis abjecti fidem et gratiam contempserunt. Id disertè patet cap. xi, vers. 20, 30 et seq.

Hoc ergo cap. docet primo, id ipsum non esse contra promissa, nec etiam contra justitiam Dei; nam *Abrahae semen*, id est filii, cui *beneficentia*, id est justitia, amicitia, Dei protectio et salus promissa fuit a Deo, non intelliguntur filii secundum carnem, puta Judaei, sed secundum spiritum et fidem, puta Christiani.

Secundo, docet causam cur Deus filios non carnis, sed spiritus, id est *non Judaeis*, sed Christianis promissam hanc beneficentiam consignari vult, esse non illorum demeritum, vel horum meritum; sed puram voluntatem, electionem misericordiam Dei, qui novam posteritatem, non carnalem, sed spiritalium, scilicet fidei Christianorum, eligere et adoptare voluit ad hanc promissa; cum ad eadem carnalem Abrahae posteritatem, puta Judaeos, adoptare potuisset si voluisset (uti eos in lege veteri adoptavit sibi in filios), vel alium ordinem et viam beneficentiae et justificationis institueret.

Unde patet, Apostolum hoc cap. proprie et directe non agere de vocatione Iudeorum et Gentium ad fidem, sed hanc utrumque vocationem praesupponere; nec rursus agere eum de gratia praevenerente, ejusque disparitate, quasi docere velit Judaeis minorem datam esse gratiam, Gentibus

(1) « Novum argumentum tractat Paulus ab hoc cap. ix usque ad finem cap. xi, nempe de gentis Judaicae statu ac conditione misera, de causis unde ea sit repentina, de fine denique in quem aliquando sit exitura. Causam hanc scribendi Apostolus habuisse videtur hanc, quod Judaei, non tantum in veteri sua religione perseverantes, sed etiam ipsi et Judaei Christiani aegre ferrent, Ethnicos paribus jurebus cum Judaeis frui. Hoc enim vehementer pugnat cum iis opinionibus quas Judaei ex magistris suis hauserant: posteris Abrahami, Isaci et Jacobi semper praecipuo apud Deum loco fore, et, quamvis multa delinquerent, Deum ista condonaturum, tum ob majorem virtutes, tum ob professionem verae religionis. Ostendit ergo Apostolus, Deum et in puniendo et beneficiando semper esse justissimum aequissimumque, et magne esse temeritatis disputare contra id, quod Deas facit, cap. ix, vers. 6-18; deinde vero docet, Judaeis hanc mala accidere ipsa eorum culpa, propter suam improbitatem, operibus et incredulitatem, ix, 19; x, 21; denique etiam salutarum Christianorum animos ea cogitatione, multos Judaeorum jam Christo nomen dedisse, et fore aliquando tempus, quo universa gens Judaica ad religionem Christi sit accessura, cap. xi. Ac primum, qui credit poterat Paulus aut infensus Judaeis, aut prope in Christianos et Gentibus vocatos, suspensionem hanc longe a se amovitur ix, 1-5, et quidem jurejurando adhibito per Christum » Haec apposite Rosenmüllerus.

bus majorem; Judæis inefficacem, Gentibus efficacem: sed agere de gratia justificante, ut patet toto cap. preced. et aliis omnibus, hucusque. Vide et lege præ aliis caput III et IV, et ita esse videbis. Totius enim epistolæ questio est hæc: unde justificetur homo? Cui respondet Apostolus, hominem justificari per fidem et gratiam Christi, non per cæceroniam aut opera legis. Ex qua responsione recte hoc cap. et seq. infert et concludit Gentes justificatas esse, quia fidem et gratiam Christi amplectuntur, non autem Judæos, utpote qui cum amplecti noluerunt.

Secundo, idipsum, scilicet quod Apostolus non agit hic de gratia preveniente, sed justificante, patet ex eo, quia hæc est benedictio promissa Abraham et semini ejus, scilicet: «Ero Deus tuus et seminis tui,» nimirum ad hoc, ut te et posteros tuos secundum fidem et spiritum, quasi justos, filios et amicos meos amem, protegam, complectar: ergo benedictio hæc Abraham non est aliud quam justitia et amicitia Dei.

Tertio, idipsum patet, ex eo quod hæc benedictio jam dicta præsupponat et requirat, ut jam natus quis sit filius Abraham, non secundum carnem, sed secundum spiritum, puta, ut quis per fidem et baptismum renatus sit in Christo: hic enim est filius Abraham et hæres benedictionis, id est, justitie et salutis. Promissa ergo hæc Abraham benedictio non est fides, nec vocatio, aut gratia præveniens, utpote quam jam filius hic et hæres præsupponitur habere: per hanc enim debet nasci quis filius spiritualis Abraham, ut capax fiat hujus benedictionis ejusdem, perinde ac in humanis aliquis prius debet nasci, fierique filius patris sui, antequam ejusdem hæres fieri, vel jus ad hereditatem acquirere possit.

Quarto, idipsum clare patet ex conclusione totius hujus disputationis, quam colligit Apostolus hoc cap. vers. 30 et seq., ubi concludit Gentes justitiam adeptas esse, quia crediderunt Christo, Judæos vero ab eo excidisse, quia eam non in fide Christi, sed in lege Mosis quæsierunt. Ex his omnibus patet Apostolum hoc cap. et seq. proprie non agere de gratia preveniente congrua, vel incongrua, nullo minus de electione et electis ad gloriam, deque reprobatione et reprobis ad penas æternas; sed agere de gratia justificante, quam per fidem Christi adeptæ sunt Gentes, a qua Judæi exclusi sunt propter incredulitatem. Atque hoc punctum maxime hic notandum est: ex illo enim pendet genuina applicatio pariter et explicatio totius capitis, omniumque illius antithesium, adeoque tota mens Apostoli, uti fusiis ipso capitis decursu declarabo.

1. VERITATEM DICO IN CHRISTO, NON MENTIOR, TESTIMONIUM MIHI PERHIBENTE CONSCIENTIA MEA IN SPIRITU SANCTO. — Nota est in Christo, q. d. Veritatem dico, uti facere par est eum, qui Christum reverteatur; vel «in Christo,» id est per Christum, quem testem invoco, q. d. Testor Christum, juro

per Christum me verum dicere. Beth enim, id est in, apud Hebræos subinde est nota et vox jurantis, ut patet Genes. xxii. 16; Josue II. 12. Addunt Theophylactus et Oecumenius, Paulum hic per tres testes jurare, scilicet per Christum, per conscientiam, per Spiritum Sanctum. Verum illud, «testimonium perhibente mihi conscientia,» non videtur esse juramentum, sed tantum asseveratio se non mentiri, cum conscientia hoc illi dicitur et attestetur; conscientia, inquam, mota et excitata ac impulsiva a Spiritu Sancto: hoc enim significat est in Spiritu Sancto, quod idem valet ac per Spiritum Sanctum.

2. QUONIAM (QUOD) TRISTITIA MIHI MAGNA EST, ET CONTINUUS DOLOR CORDI ME. — Scilicet ob rejectionem et reprobationem Judæorum a justitia et salute. Hanc enim causam doloris sui in seq. exprimit Paulus; sed hic initio eandem artificiosè celat et tegit, ut prius ostendat suum in Judæos affectum, itaque eos sibi devinctum, ne putant eum ex odio legis et Judæorum hæc dicere, neve initio statim eos tam tristi nuntio percaltet.

3. OPTABAM EGO IPSE ANATHEMA ESSE A CHRISTO PRO FRATRIBUS MEIS. — «Optabam» S. Chrysostomus, Origenes et Theophylactus vertunt, optarem, vel optarim, si videlicet possibile esset, et si divina dispositio id pateretur. Intelligit ipsi in Græco εἶναι, et videntur legisse ὀψάσθαι. Nam ὀψάσθαι, ut jam legitur, non video quomodo aliud esse possit, quam præteritum imperfectum, optabam (1). Optabam ergo, idem est ac si dicat: jam pridem optavi et continuo opto, et, ut ait Anselmus, jamdiu optare cepi. Cajetanus vero sic explicat, q. d. Modo non opto, sed optabam in judaismo existens, esse anathema, id est separari a Christo.

Verum non recte: nec enim optat quis separari ab eo, a quo omnino jam separatus est: Paulus autem in judaismo plane erat separatus a Christo, Christianique hostis acerrimus. Adde, non recte probare Paulum amorem suum in Judæos præsentem ex præterito. Nam dixissent Judæi: Tu quidem, Judæus existens, nos Judæos amasti, sed jam cum religione affectum in nos mutasti.

Nota: Quia Paulus hic dicturus erat a qua Judæis scilicet fore valde odiosa, scilicet eorum repudium a Deo et justitia, hinc eos initio sibi conciliat tot tamque gravibus verbis, infimum animi sui dolorem et sensum, indeque exitimum suum in eos amorem ostendens; unde optat pro eis fieri anathema.

ANATHEMA ESSE. — Primo, aliqui apud Oecumenium sic explicant; Optarim me nondum esse ad Christum conversum, sed adhuc esse anathema a Christo, si hoc ad fidem Judæorum conferret. Sed hoc votum est illicitum et impium.

(1) ὀψάσθαι legit S. Chrysostomus, nam imperfectum pro optativo frequens est Græcis, sive addito, sive non addito ἄ.

Secundo, S. Thomas et Lyranus sic explicant: Opto diutius abesse a Christi gloria, ut vivens in hac vita Judæis prosim.

Tertio, Ambrosius, Anselmus et Toletus hunc dant sensum: Cum essem Judæus, eram Christi hostis; adeo ut anathema et vultu execratio ac maledictio a Christo et Christianis haberi vellem. Verum huic sensui obstant ea, quæ paulo ante produxi.

Quarto, Dionysius Carthusianus et Abulensis, in cap. xxxii Ercdi, censent esse hyperbolem, qua tantum Paulus velit significare et testari exitimum suum in Judæos amorem, quo quidvis pro eis optet perpet.

Quinto, Origenes et S. Hieronymus ad Algas, quest. IX: Optabam, inquit, esse anathema, id est occisionem et martyrium, ac mortem corporis pro Judæis subire. Sed huic expositioni repugnat vox a Christo. Mors enim separat hominem a vita, sed non a Christo: quin imo martyrem cum Christo maxime conjungit.

Verum omnes hi sensus pectus et amore Paulinum non explent, non satisfaciunt illius incenso zelo et spiritui, ut recte annotavit S. Chrysostomus, Oecumenius et Theodoretus.

Unde nota: «Anathema» ἄναθημα, ἡ χερμα; alludit enim Apostolus ad votum ἄναθημα, quod Septuaginta vertunt et vocant anathema, quia res Deo consecrata moriebatur, aut civilitat, aut naturaliter, atque in æternum separabatur a domino suo et usibus profanis. Pro quo advertit, Hebræum chereim significare occisionem, excisionem, succisionem, a radice ἄναθημα, id est, occidit, excidit, succidit. Inde votum chereim debebatur votum maximum, quæ res voto Deo ita consecrabatur, ut destrui vel occidi deberet. Chereim ergo idem est, quod occisio, interfectio, consecratio, anathema, sive res ita Deo devota et in totum consecrata, ut in eis honorem vel occidi, vel consumi debeant. Patet hoc Levit. xxvii. 28: «Omne, inquit, quod Domino consecratur (hebraice omne chereim, quod ἄναθημα, id est plane et plene consecrabitur Domino tanquam chereim), sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non veniet (non vendetur), nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum (hoc voto et hac consecratione chereim, id est anathematis), sanctum sanctorum (id est omnino sanctum et consecratum) erit Domino. Et omnis consecratio (hebraice omne chereim, id est anathema) quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.» Cujus exemplum est Numer. xxi. 2: «At Israel, inquit, volo chereim se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum (chananeum) in manu mea, delebo (והרסתי) vel abluam, id est succidam, excidam) urbes ejus. Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananeum, quem ille interfecit, subversis urbibus ejus, et vocavit nomen loci ejus Horma (sive Thorem, chet enim hebraice alii pronuntiant

per h, alii per ch: unde alii dicunt herem et horma, alii vero chereim et chorna), id est anathema.» Vide dicta Levit. xxvii. 28.

Significat itaque chereim vel anathema, teste Budeo, separationem, succisionem, exitium æternum et extremum. Optat ergo Paulus herico quodam excessu, quasi cæcæ charitatis, quæ abstrahit, nec considerat an res sit possibilis, an secundum Dei ordinationem, nec ne: vel si non abstrahit, optat sub tacita conditione, si Deus vellet et si fieri posset (ita S. Chrysostomus, Origenes, Theophylactus, qui legunt optarem): optat, inquam, sibi chereim et anathema, id est æternam separationem, non a charitate, sed a beatitudine et gloria futura cum Christo (id enim significat vox, a Christo), ut Judæi salventur. Ita Theodoretus, Oecumenius, Anselmus, Theophylactus, Sotus, Catharinus; imo optat, ait Chrysostomus, in æternum perire; et, ut Cassianus ait Collat. 32, cap. vi, æternis addici penis, idque tum pro gloria Dei, ut ait Chrysostomus, nec scilicet Deus a Judæis blasphemetur, sed in æternum laudetur; tum pro salute ipsorum Judæorum. Optat ergo hic Paulus illud idem, quod in simili casu optavit Moses, Exodi xxxii. 31, dicens: «Aut dimitte eis hanc noxam, aut, si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.»

Hinc patet cullebet vir sancte idem licere optare, scilicet, ut deleatur de libro vite et separaretur a fruitione et beata societate Christi et Sanctorum in cælis, sine tamen sua culpa, dummodo hæc ratione et conditione posita, multi alii Deum agnoscerent, diligerent et bearentur, ut inter alios docet Ludovicus Molina, I part. Quest. XXIV, in fine. Hoc enim majus est Dei bonum et gloria, quam sit mea unius beatitudo; et consequenter hoc optare non minuit, sed auget charitatem et propriam perfectionem, ad quam magis inclinat charitas, quam ad propriam gloriam et beatitudinem: præsertim quia ipsa novi et scit Deum, utpote liberalissimum, tam liberali animo, qui sua commoda suamque beatitudinem divinis gloriæ et fratrum salutis posthabet et postponit, liberaliter quoque charitatis, gratiarum et aliorum donorum emulos et incrementa repensurum, nec passurum ut liberalitate sua creatura vineatur.

Nota hic illustre exemplum pro dignitate et nobilitate animarum earumque zelo. «Quid ais, Paulus? ait Chrysostomus; noine jam dixisti: Quis nos separabit a charitate Christi? imo ait: Quia amo Christum, cupio separari a fruitione Christi, ut plures, imo omnes eum ament et laudent.» Addit S. Chrysostomus: «Quia nos, inquit, longe sumus ab hac dilectione, ideoque intelligere hæc ejus dicta non possumus.» Sic Christus fieri voluit pro nobis maledictum. «Et quid mirum, inquit Origenes, si, cum Dominus (Christus) pro servis maledictum sit factus, servus (Paulus) pro fratribus anathema fiat?» Optatio ergo hæc Pauli

pia, sancta et efficax fuit ex parte et voluntate ipsius; ex parte tamen objecti, non fuit omnino absoluta et efficax. Optabat enim rem impossibilem et repugnantem ordinationi divine. Deus enim ordinavit ut mea salus et beatitudo sit medium ad Dei gloriam et salutem, ac beatitudinem proximorum promovendam et augendam; non autem ordinavit ut privatio beatitudinis mee sit medium et procuratio salutis aliene, idque optime sciebat Paulus; unde simpliciter loquendo actus hic, sive votum et optatio hæc in eo non potuit esse plane absoluta et efficax.

4. QUI SUNT COGNATI MEI SECUNDUM CARNEM, QUI SUNT ISRAELITÆ. — qui sunt posterii Israelis, sive Jacobi magni illius Patriarchæ. Omnia enim hæc que hic sequuntur, spectant ad laudem Judæorum, isaque se Paulus ad eorum amorem mirifice accendi insinuat.

QUORUM ADOPTIO EST FILIORUM. — Quos Deus adoptavit in filios, cum sibi suoque cultui eos addidit, *Exodi* iv, 22, dicens: « Filius meus primogenitus Israel; » et jam per Christum vult eosdem sibi adoptare præ omnibus in filios et heredes.

ET GLORIA. — Judæorum gloria, inquit Chrysostomus et Anselmus, est hæc, quod ipsi soli præ omnibus gentibus vocati sint, et reipsa fuerint populus et Ecclesia Dei.

Secundo, Theodoretus: Judæorum, inquit, gloria hæc est, quod Deus Judeis solis seipsum per tot tantque gloriosa miracula et prophetias, atque per tam singularem protectionem et providentiam, perque tot tantque beneficia, tanquam patrem amatissimum, et tanquam Deum gloriosum, potentissimum æque ac clementissimum se ostendit et exhibuit.

Tertio, Toletus: Judæorum gloria, inquit, erat arca Testamenti, quæ Dei potentiam et gloriam referebat: Deus enim gloriosus in templo Judæorum sedebat super propitiatorio sustentato a Cherubinis, ita ut arcam haberet pro scabello pedum suorum. Unde arca a Philistæis capta, uxor Phineæ parturienti filium quem peperit, vocavit Ichabod, id est ubi gloria? dicens: « Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, » *I Reg. iv*, 21, *q. d.* « Fumus Troes, fuit Ilium, et ingens gloria Tencorum, » puta *Israelitarum*. Omnes hi sensus accommodi sunt; secundus tamen planior est et plenior.

ET TESTAMENTUM. — *q. d.* Quibuscum pactum sepius Deus inii, græce enim est *diathica*, id est *testamentum*; vel quibus datum est vetus testamentum, et novum promissum. Tertio, simpliciter Noster vertit, « Testamentum, » vetus scilicet. Græcum enim *diathica*, cum significat testamentum, plerumque pluriter usurpatur, inquit Budeus.

Nota: Græcum *diathica* et *testamentum* et pactum significat. Hinc sepe noster Interpres testamentum usurpat pro quovis pacto, ut dicam ad *Hebr. ix*, 15.

LEGISLATIO. — *q. d.* Qui (scilicet Judæi) præ cæteris gentibus legem a Deo, e celo, in Sina acceperunt, et jam novam accipiunt in Sion. Nam cui populo data est lex vetus, eidem nova promissa est, et per Christum exhibita indeque per omnes gentes propagata.

OBSERVATIO. — Græce *taxia*, id est *cultus et religio Dei*, Deoque soli competens et debitus, *q. d.* Deus solis Judeis dedit verum sui cultum veramque religionem.

PROMISSA. — *q. d.* Benedictio Abrahæ promissis omnesque aliæ promissiones Dei, quas ipse in veteri, quam novo Testamento hominibus fecit primo et primario ante omnes alias gentes sicut tant ad Judæos. Harum autem promissionum maxima est ipse Messias, sive Christus, puta redemptionis, justitiæ ac salutis præstanda per Christum.

5. QUORUM PATRES (scilicet sunt illi inclyti et insignes patriarche Abraham, Isaac et Jacob; qui primo mira virtutum facinora ediderunt) *er* (secundo) ex quibus *est* CHRISTUS. — *q. d.* Judæorum patres sunt etiam parentes Christi. Secundo et aptius, « quorum, » supple parentes, sunt patres, id est Patriarchæ nostri celebres, puta Abraham, Isaac et Jacob. Hi enim antonomastice vocantur et sunt patres.

ET EX QUIBUS (scilicet Israelitis) EST CHRISTUS SECUNDUM CARNEM. — Mira enim dignitas Judæorum est, quod Christus ex eis sit natus. Ita distinguit hæc Syrus, ut *quorum patres* referat ad præcedentem versum; ex *vā vero et ex quibus est Christus*, inchoat seq. vers.; cum ergo ait: « Ex quibus, » supple non patribus, sed Judeis sive Israelitis, de quibus egit vers. 4 hucusque, atque hæc ita dividi et explicari postulat conjunctio *et*.

Qui (Christus) EST SUPER OMNIA. — Supple, quæ sunt extra Deum. Non ergo est Christus supra Spiritum Sanctum. Ita S. Gregorius, *hom. 8 in Ezech.*, Ambrosius et alii. Male ergo hinc inferebant Macedoniani, Spiritum Sanctum esse Deo Christoque minorem, esseque creaturam.

QUI EST SUPER OMNIA DEUS BENEDICTUS IN SECULA. — Hinc S. Athanasius, Augustinus, Hilarius, Tertullianus, et alii passim probant contra Arium, Filium esse Deum. Respondet Erasmus, vocem « Deus » forte esse additam; nam Hilarius, in *Psal. cxlii*, et S. Cyprianus, lib. II *Contra Judæos*, illam non legunt. Sed errat; nam omnes codices Latini, Græci et Syrus legunt *Deus*. Ita quoque legunt Patres passim ac nominatim ipse Hilarius, lib. VIII *De Trinitate*, ubi integrum citat *hoc testimonium*: Cypriani quoque exemplaria antiqua extant, in quibus loco citato *Deus* legitur.

Rursus Erasmus hic contra omnes ponit punctum post *omnia*, et sequentia ab eo divellit, *q. d.* Paulus: « Ex quibus est Christus, qui est super omnia, » punctum. « Deus (Pater) sit benedictus in sæcula. » Quis non videt hanc novam,

hiulcam, distortam et absontan esse diastolen?

6. NON AUTEM QUOD EXCIDERIT VERBUM DEI. — « Non autem, » græce *ouk etiā* *ēi*, quod Photius vertit, *non taltiter vero vel non autem velut exciderit verbum Dei*.

Secundo, Toletus vertit, *non possibile est autem quod exciderit verbum Dei*, itaque explicat nostram versionem, *q. d.* « Non autem, » supple, fieri potest, quod exciderit verbum Dei. Verum prior Photii explicatio planior est, *q. d.* Paulus: Hæc autem quæ jam dixi de Judæorum repulsa et reprobatione a justitia et salute, dico, non quasi « exciderit, » id est irritum sit, verbum et promissum Dei: nimirum quasi Deus alius, scilicet Judæis, promiserit justitiam et salutem per Christum; alius vero, scilicet Gentibus, eandem dederit. Ita Theophylactus. Occurrit hic Paulus objectioni Judæorum, qui indignè ferebant in Ecclesia et Christianismo Gentes idololatras sibi præferri, dicitantes hoc esse contra promissa Dei.

Obijciunt ergo ipsi Paulo: Promissio Messie, justitiæ et salutis a Deo facta est Abrahæ et semini ejus; atqui nos Judæi sumus semen Abrahæ, non autem Gentiles: ergo si hæc promissio a nobis ad Gentes (ut tu, o Paulè, asseris et prædicas) translata est, sequitur quod promissio Dei revocata, cassata et irrita facta sit, quodque Deus sit instabilis et infidels in suis promissis. Huic objectioni et cavillationi Judæorum respondet Apostolus vers. sequent., hanc promissionem factam esse posteris Abrahæ, non carnalibus, sed spiritualibus, puta Christianis, non Judæis.

Nota: Hoc verbum, sive hæc promissa benedictio, est justitiæ, salutis et vitæ æternæ promissa credentibus in Christum, ejusque gratiam amplectentibus. Id patet primo, ex sequentibus: soli enim credentes censentur filii Abrahæ, scilicet spirituales, ac consequenter hæredes ejus benedictionis. Secundo, idem patet ex cap. III *ad Galat.*, vers. 14, et ex *hac epist.* cap. IV, vers. 3 et 24. Tertio, idem ostenditur ex eo, quod Apostolus non respiciat ad promissionem Abrahæ factam de terra Chanaan possidenda, deque multiplicanda ejus sobole ad instar stellarum cæli: utrumque enim hoc etiam tempore Christi habebant Judæi, non Gentes: hæc enim nunquam possederunt terram Chanaan. Apostolus autem docet hic promissam Abrahæ benedictionem non in Judæis, sed in Gentibus, puta Christianis, adimpletam esse. Ergo respicit ad promissionem, non illam temporalem jam dictam, sed ad aliam spiritualement, nimirum ad illam quæ continetur *Genes. xii*, 2, et *Genes. xvii*, 7, estque talis: « Benedicam tibi, erisque benedictus: ero Deus tuus, et seminis tui post te: » quia nimirum, ut sequitur *Genes. xii*, 3, et *Genes. xxii*, 18, « in te, et in semine tuo, » scilicet in Christo, per fidem « benedicentur, » id est justitiam, gratiam, gloriam assequentur « omnes gentes. »

Ubi advertit, in *Genesi*, locis junjium citatis,

Abrahæ semini promissas esse duplices benedictiones: unas carnales, datas carnalibus Abrahæ filiis, puta Judæis, de possidenda terra Chanaan, deque ejus fertilitate et copia prolis; secundas spirituales, promissas spiritualibus filiis, id est credentibus et fidelibus, ut sunt hæc quas hic citat Apostolus. Rursum utrasque benedictiones jam dictas in *Genesi* locis citatis miscet Scriptura, sicuti Prophete futuram Judæorum redemptionem et felicitatem temporalem miscunt cum spirituali. Hæreditas enim et possessio terre Chanaan a Judæis inita significabat hereditatem cæli, ad quam asciscuntur, et jus acquirunt credentes, in fide et baptismo Christi regenerati, quasi filii justificati et adoptati a Deo. Apostolus ergo, relicta temporali Abrahæ benedictione (utpote de qua nulla erat inter Judæos et Gentiles contentio, quin ea solis Judæis cederet), solam spiritualement urget et persequitur: ad hanc enim acciti sunt Gentiles, Judæis exclusis.

NON ENIM OMNES QUI EX ISRAEL SUNT (qui ex Jacob Patriarcha prognati sunt), II SUNT ISRAELITÆ, — veri scilicet, secundum mentem Scripture, ad quos pertinet divina promissio spiritualis Abrahæ et Israeli facta, de qua jam dixi. Pertinet enim hæc promissio non ad carnales, sed ad spirituales Abrahæ et Israeli, sive Jacobi, filios, ad eos scilicet, qui Abrahæ et Jacobi fidem imitantur, quos Apostolus, vers. 8, vocat « filios promissionis: » idque probat vers. 7 et 9, duobus similibus « exemplis, scilicet Isaaci et Jacobi, ut ibi videbimus. »

7. NEQUE QUI SEMEN SUNT ABRAHÆ, OMNES FILII. — Neque qui, græce *ouk ēi*, neque quia semen sunt Abrahæ. Sic quoque legunt Syrus et Ambrosius, estque hæc lectio nervosior, *q. d.* Non omnes qui ex semine Abrahæ carnaliter sunt progeniti, eo ipso censentur filii Abrahæ, tales nimirum ad quos pertinet benedictio et hæreditas Abrahæ, nam, ut sequitur: SED, subaudi, dictum est *Genes. xxi*, 12, ad Abraham, id quod sequitur.

IN ISAAC VOCABITUR TIBI SEMEN. — Est hebraismus, *q. d.* Isaac erit et vocabitur tuum semen, id est verus et genuinus tuus filius, ac consequenter tuæ benedictionis hæres, non autem Ismael. Sic apud Hebræos, et in S. Scriptura super aliquem vocari semen aut nomen Jacob, est aliquem vocari filium Jacobi aut Jacobæum. Similiter hebraismo dicitur hic vers. 8: « Estimantur in semine, » id est estimantur semen.

Secundo et simpliciter, « in Isaac, » id est in posteris Isaac, *q. d.* Posteritas tua, o Abraham, censebitur per Isaac, qui Dei promissione et virtute supernaturali natus est tibi seni et sterili Saræ; non per Ismael, qui filius est carnis, id est, sola naturali virtute generatus; ac consequenter Isaac et Isaacidæ erunt hæredes tui, non autem Ismael, nec Ismaelitæ, neque alii tui filii, quos ex Cetura genuisti, *q. d.* Paulus: Ita ergo etiam *per* veri spiritualis Israelitæ et filii Abrahæ

sunt, non quos naturalis generatio ejus, sed quos gratia et virtus promissionis spiritualis regeneravit per fidem et gratiam : et sic patet ex illis non excidisse promissam a Deo Abraham benedictionem, scilicet justitiam Dei, gratiam, amicitiam et salutem : hi enim eorum sunt heredes, id est pauci Judei, et plurimi e Gentibus, per baptismum in Christo renati.

8. ID EST, NON QUI FILII CARNIS, HI FILII DEI. — q. d. Non Ismael, nec alii carnaliter ex Abrahamo geniti, sunt filii Dei, quos scilicet Deus adoptavit et promisit Abraham, ut in his suas promissiones, puta benedictiones Abraham et semini ejus promissas, adimpleret.

SED QUI FILII SUNT PROMISSIONIS, ESTIMANTUR IN SEMINE. — q. d. Sed filii a Deo Abraham promissi estimantur « in semine, » id est estimantur semen, sive filii et heredes Abraham, et consequenter ipsius Dei divinæque promissionis Abraham factæ.

Nota : Duplex est hujus loci sensus. Loquitur enim Apostolus de utraque filiatione et promissione, scilicet tam de spirituali quam de temporali Abraham facta. Nam Isaac duplici modo fuit filius promissionis Abraham : primo, temporalis, et sic ipse cum posteris Judeis, non autem Ismael hæres fuit terre Chanaan aliarumque promissionum temporalium Abraham patri suo factarum ; atque hoc sensu Isaac et Isaacide, sive Judei, vocantur filii et heredes Dei temporales.

Secundo, Isaac quoque fuit filius promissionis Abraham spiritualis, tum quia Isaac secutus est fidem et gratiam patris sui Abraham, tum quia Isaac hæres fuit promissionum spiritualium, quas Deus Abraham pollicitus erat, nimirum in semine ejus (puta in Christo) benedicendas, id est justificandas et salvandas esse omnes Gentes. Christus enim ex Abrahamo per Isaac, non per Ismael descendit. Et hoc sensu omnes fideles et Christiani censentur filii Isaac æque ac Abraham; atque de hisce maximo loquitur Paulus. Hi enim vocantur proprie filii Dei, et hi sunt filii non carnis, sed promissionis, horumque typus fuit Isaac et Isaacide, sive Judei ex Isaac temporaliter progenerati. Unde priorem sensum obiter solum perstringit, et quasi tantum ad eum alludit hic Apostolus, ut ex eo assurgat ad secundum, eumque stabiliat. Scopus enim ejus est probare benedictiones spirituales, puta justitiam et salutem Abraham ejusque posteris promissam, non promissam esse carnalibus Abraham filijs, puta Judeis; sed spiritualibus, puta Christianis (1).

(1) Sensum bene Neesselus exprimit sic : Filii promissionis, hoc est hi, qui in eo similes sunt Isaac, ut, quantum ad modum is, hæres natiæ vim, solius divine promissionis virtute, Abrahamo atque Sara nati erant, jam per ætatis imbecillitatem viribus ad progredendam sobrietate restituitis, sic isti divine prorsus virtute gignantur, ut et a Deo nati, et Abrahami, tanquam spiritualis patris sui, filij, moribusque similes existant, isti demum et filij Dei sunt, sicut Ismael, sicut Ismael filij Abraham habentur.

Nota, fideles et Christianos esse filios promissionis, id est promissos a Deo : primo, quia promisit Deus per Prophetas fore Christianos, sive gentem Christianorum; secundo, quia eis a Deo per eosdem Prophetas promissa est justitia et salus, eo quod Christum credant et obediant : hæc enim fidelium generatio non naturalis est, sed libera, et filique per gratiam, quasi patrem; et per consensum voluntatis, quasi matrem.

Nota secundo : Apostolus loquitur hic non de hoc, vel illo Christiano in particulari, sed in genere de Christianis in Christum credentibus : hi enim, rejectis Judeis incredulis, successerunt in spiritualem filiationem et familiam Abraham, et consequenter in hereditatem benedictionis, puta justitiæ et salutis illi promissæ.

9. PROMISSIONIS ENIM VERBUM HOC EST, — scilicet quod sequitur, citaturque ex Genes. XVII. Probat hic Apostolus, id quod dixit, scilicet Isaac fuisse Abraham filium, non carnis, id est carnali virtute genitum; sed promissionis, id est, virtute divina a Deo promissa conceptum et genitum. Probat, inquam, ex eo quod dicitur Genes. XVII.

SECUNDUM HOC TEMPUS VENIAM, ET ERIT SARA FILIUS. — q. d. Anno proximo, sub hoc anni tempore veniam ad te, et tunc Sara conjux tua, licet sterilis et vetula, filium habebit. Sunt hæc verba angeli ad Abraham promittentis et filium Isaac ex Sara conjuge sua, Genes. XVIII. 10.

10. NON SOLUM AUTEM ILLA (SARA), SED ET REBECCA, — scilicet idipsum exparte est, quos nimirum a Deo censerit non carnaliter genitos, sed eos qui divinitus promittantur, eligantur et adoptentur. Nam Jacob filius ejus (Rebecce), licet junior, quia promissus et electus a Deo, prelati fuit Esau seniori, factusque est successor et hæres Isaac patris sui.

EX UNO CONCUBITU HABENS, — scilicet conceptum vel factum. Noster Interpretes in Greco legit ἐκ τῆς καρίας, ex uno cubili, vel concubitu. Et ita legit S. Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Anselmus et alii passim. Jam Greci legunt ἐκ τῆς καρίας ἑξ ἑνός, id est ex uno, scilicet Isaac, « concubitum habens, » id est concipiens; unda Beza et Erasmus volunt nostrum textum hic esse corruptum. Sed verisimile est nostrum Interpretem habuisse emendatus exemplar Græcum, quia Patres cum sequuntur, estque versionis ipsius pressior sensus et ordinator, q. d. Ne dicas Ismaelem neglectum a Deo, et ab Abrahamo, quia genitus est ex Agar serva; Isaac vero electum, quia ex Sara libera est natus; en Rebecca una ex uno eodemque concubitu simul duos edidit filios, et quibus tamen minor, scilicet Jacob, fuit dilectus et electus a Deo, Esau vero senior filij neglectus et rejectus. Ita Chrysostomus et Theophylactus.

Sensus ergo est, q. d. Paulus : Gloriaris, o Judee, te filium esse Abraham; arrogas tibi ejus benedictionem, justitiam et salutem, quia filius ejus es secundum carnem : falleris, nam filius

promissæ
Dei non
carnalis

carnis fuit et Ismael et Esau, hi tamen a familia Abraham sunt exclusi : Isaac vero et Jacob electi et adsciti sunt ad eam, quia filii erant non carnis, sed promissionis divine. Quid miraris ergo, si jam Deus Judeos in filiatione carnali insistentes et gloriantes repellat, Christianos vero credentes, quasi filios promissionis, adsciscat in familiam Abraham, ut sint heredes benedictionis, id est justitiæ et salutis Abraham promissæ? Nonne vides in hisce non excidisse promissa Dei; esto in Judeis incredulis ea exciderint, utpote quibus nunquam fuerunt promissa?

11. CUM NONDUM NATI FUISSENT (ex Rebecca Jacob et Esau), AUT ALIQUID BONI EGISSENT, AUT MALI. — Probat hic Paulus Rebecca filium juniorem, scilicet Jacob, prelatum esse Esau seniori, non ex præcellenti ætatis, natalitatis aut etiam meritum, sed ex electione et promissione divina, quia nimirum ante eorum natalitatem et operationem dictum est a Deo : Major, scilicet Esau, serviet minori, scilicet Jacobo.

UT SECUNDUM ELECTIONEM PROPOSITUM DEI MANERET. — Primo, Theodoretus sic explicat, q. d. Paulus : Ideo Jacob prelati sunt Esau, ut electio divina, qua hos probat, illos reprobat, iuxta ipsorum varia proposita bona vel mala prævisa, maneret firma. Sed hoc est contra mentem et verba Apostoli; ait enim ipse : « Ut propositum Dei, non hominum, maneret (firmum) secundum electionem, » utique non hominum, sed Dei pariter; illius enim est electio, cujus is est propositum.

Secundo, SS. Chrysostomus et Ambrosius sic explicant : « Ut propositum, sive decretum Dei, quo Esau repulsi, Jacob amavit, maneret secundum electionem; » que electio facta est ex præscientia, qua prævidit Esau malum, Jacob bonum fore. Electio enim, inquit ipsi, unius præ alio non potest esse, nisi sit distinctio in ipsis electis; et constat ex Malachie cap. 1, Esauis odio habitos esse a Deo ob sua peccata. Verum hic sensus pari fere modo, quo prior, verbis et magis seopo Apostoli repugnat, ut mox patebit.

Hinc tertio S. Augustinus, lib. III ad Simpliæ, Quest. II, eodem modo quidem electionem hanc intelligit; sed ut secundum electionem propositum maneret, necit præcedentibus : « Cum nondum aliquid boni egissent, aut mali, » quasi ea electi, imo ex his educatur, q. d. Elegit Deus Jacob, cum nondum aliquid boni egisset; et Esau repulsi, cum nondum aliquid mali egisset; ita nimirum, ut propositum hoc Dei quo Jacob elegit præ Esau, non potuerit esse et manere secundum electionem operum; quia scilicet eligi solet is, qui est melior, sanctior et dignior.

Verum nota Deo electionem vers. seq. opponi operibus, ac consequenter eam versari circa pariter, et æque digna vel indigna. Sensus ergo est : Deus Jacob ante natalitatem et ante ejus opera bona prætulit Esau, hæc de causâ, ut nimirum

Triplicis
hujus lo-
ci expo-
siti-
o.

Secundo,
Chryso-
stomi et
Ambro-
sij.

Tertio,
S. Aug.
Simpliæ.

Quarta
et
versus
sensu
pauli.

firmum esset id quod per se et sponte sua elogerat Deus, et secum constituerat, videlicet Jacob extollere et honorare præ Esau : ex tunc enim Deus suo decreto Jacobum præferbat Esau, q. d. Sicut Deus Jacobum, non quia ipse id mereretur, sed quia ipse filius erat electus et promissus a Deo, prætulit Esau fratri, quasi filio secundum carnem seniori et digniori, fecitque Jacobum solum heredem benedictionum Abraham avi sui; ita allegorice, non carnales posteros Abraham, sed spirituales legit idem Deus, qui essent filii Abraham et benedictionis ejus heredes; idque non ex eorum merito prævio, sed ex libera sua electione et dignatione.

Si ergo quaeras, o Judee, cur Deus noluit posteritatem nostram caralem, sed aliam, quæ secundum fidem esset, carere? Respondeo, quia ita placuit eligere Deo. Si quaeras, cur in posteris Abraham, non secundum carnem, puta in Judeis; sed secundum fidem, puta in Christianis, benedictiones promissas Abraham impleri voluit? Respondeo, id ita factum est, non quia Judei id demeriti sunt, aut Christiani antequam essent Christiani, id meriti sunt; sed quia id ita Deo placuit. Ita Toletus, annot. 21 et seq., qui primus genuinum sensum Apostoli hic annotavit. Hunc verum esse sensum Apostoli patet ex seq. (1).

12 et 13. NON EX OPERIBUS (Jacob et Esau prævisi et a Deo prævisi), SED EX VOCATIONE (ex gratuita Dei vocatione et electione) DICUNTUR ESTI (Rebecca matri) : QUIA MAJOR SERVIVET MINORI, — puta Esau Jacobo serviet, non in sua persona, sed in suis posteris; Judei enim Jacobi posteri soli, quasi heredes Abraham, possederunt terram promissam Chanaan, et beneficiis Dei locupletati sunt, eisque servierunt Idumæi, posteri Esau, tempore Davidis et Salomonis (ut patet II Reg. cap. VIII). Jam hæc Judeis sibi applicanda, et allegoriam Jacobi et Esau adaptandam relinquit Paulus, hoc modo, q. d. Pari ergo ratione qua Jacob et Esau, nec vos, o Judei, propter opera legis aut naturæ adepti estis benedictionem Abraham, ut in justitia præferretis Gentibus; imo vero, ut dicitur vers. 31, quia operibus legis superbi præfisi estis, et fidem ac vocationem Christi repositis, postpositi et rejecti estis. E contrario vero Gentes, que in Dei cognitione, cultu et Ecclesia vobis sunt juniores, quia non operibus suis confise, sed gratiæ et vocationi Dei obsecute sunt, vobis prelatæ sunt in hereditaria benedictione salutis et justitiæ Abraham promissæ, et per Christum exhibitæ, ut explicat ipse Paulus, vers. 30. Unde pariter et proportionaliter ad hunc sensum asserit S. Augustinus, lib. I ad Sim-

Ver. 12 et 13.

Quia reprobatio-
nis Te-
stamentum,
et elec-
tionis
Gentium.

(1) Alii : Ut (ἀποδεικνύει) benignitas (εὐφροσύνη enim est propositum, voluntas, inde in specie benigna voluntas) libera (ἐλευθερία est electio, libertas; κακία autem elegantem periphrasim facit adjectivi) Dei prearet (appareret, constaret esse), non ex merito, sed ex benignitate largientis (ἀγαθότης enim est vocare, invitare, offerre).

hic, Quæst. II, quod Esau odio sit habitus et reprobatus, ex eo quod vocationem Dei contempserit.

Ut hæc plenus intelligas, nota primo, hic filios promissionis, quos significat Jacob, allegorice esse Christianos baptismo et gratia Christi renatos: filios vero carnis, quos significat Esau, esse Judæos. Cum ergo ait Paulus: « Major serviet minori, » sensus literalis est: Esau serviet Jacobo; sensus vero allegoricus, quem hic directe intendit Apostolus, est: Judæi servient et postponentur Christianis, perinde ac lex vetus servivit novæ. Ita S. Augustinus, lib. XVI De Civitate, cap. xxxv.

Nota secundo: Hæc promissio, uti et vocatio Dei, non excludit, sed potius includit liberum arbitrium, quod Dei vocationi respondet et consentit, ut filius promissionis nasci et adoptari possit. Opera enim quæ hic negat Paulus, non sunt ex fide et gratia facta; nec etiam est ipsum opus, quo fidelis fidem et gratiam acceptat, credit, sperat, pœnitet, ut ad remissionem peccatorum intendit, et justificari se præparet et disponat; sed per opera, quæ hic excludit Paulus, intelligit opera legis et naturæ sine fide et ante fidem ac gratiam Christi facta: hæc enim iustificabant Judæi, quasi ob ea eligendi essent ad iustitiam et salutem.

Dices: Jacob, utpote infans, vocatus est et electus sine ullis operibus; ergo allegorice Christiani, qui a Deo vocantur ut sint filii et heredes Abrahamæ, sine ullis operibus et sine consensu liberi arbitrii vocantur.

Respondet: Nego consequens, non enim per omnia hic est similitudo, sed in eo tantum quod neutri ex operibus, id est meritis prævis, sed utriusque, id est tam Jacob quam Christiani, ex Dei gratia vocantur, ut sint filii et heredes Abrahamæ; ita tamen ut Christiani jam, utpote viri, vocationi Dei libere consentire debeant, itaque fieri filii Abrahamæ, quod Jacob, utpote infans, facerem potuit, ut nimirum suæ generationi et nativitati ex Abrahamo libere consentiret.

Rursum cum Apostolus ait: « Non ex operibus, sed ex vocante, » non tantum excludit opera jam facta acta, licet id velit S. Chrysostomus et Theodoretus: clarum enim est talia non potuisse esse tunc, cum nondum nati erant operantes; sed etiam excludit opera futura, quæ a Deo prævisa sunt. Hisce enim omnibus opponit vocationem et electionem Dei: alioqui enim vere ex operibus, et non ex pura vocatione et gratia facta esset hæc electio. Sicuti ex sententia Theologorum docentium, Deum nos elegisse ad gloriam facta esset hæc electio. Sicuti ex sententia Theologorum docentium, Deum nos elegisse ad gloriam facta esset hæc electio. Sicuti ex sententia Theologorum docentium, Deum nos elegisse ad gloriam facta esset hæc electio. Sicuti ex sententia Theologorum docentium, Deum nos elegisse ad gloriam facta esset hæc electio.

Secundo, alii plane ex adverso prædestinationis nem et reprobationem, saltem quoad primum effectum, volunt esse ante omnem prævisionem operis et peccati etiam originalis, q. d. Seposita

Fili promissionis præliguntur Jacob enim Christiani, filii carnis autem Judæi, quos Esauus. Promissio et vocatio Dei non excludit liberum arbitrium.

Vocatio prima excludit opera meritoria et futuram.

Vocatio prima excludit opera meritoria et futuram.

non solum actu existentia, vel facta, sed etiam futura, quæ a Deo prævisa, intelligenda sunt.

Nota tertio, ex dictis duo hic tacite inferuntur Apostolus. Primum, non esse irrita promissa Dei Abrahamæ facta, sed in Christianis, quibus promissa sunt, impleri. Hoc enim intendit probare a vers. 6 hucusque.

Secundum est, reconciliationem cum Deo obtingere homini non ex operibus iustitiæ, sed gratis, per Dei vocationem et gratiam. Ex ea enim Deus jam non carnales posteros Abrahamæ, sed spirituales filios elegit et vocavit, qui essent filii Abrahamæ, ac consequenter iustitiæ et benedictionis heredes: hæc enim electio et adoptio est ex mera Dei voluntate, neutrius merito vel demerito; placuit tamen Deo eam Christianis et credentibus dare et consignare, cum æque eandem Judæis et circumcisus, posterique Abrahamæ carnalibus dare et consignare potuisset, si voluisset.

Nota quarto: Non loquitur hic Apostolus, ut dixi initio capitis, de electione et vocatione ad gratiam præventivam, sed ad benedictionem, iustitiam et salutem. Hæc enim est benedictio et hereditas Abrahamæ, quæ proinde supponit illos nasci filios, non carnis, sed spiritus; filii autem spiritus nasci non possunt, nisi per fidem baptismi renascentur Christiani: hæc ergo præsupponitur benedictioni et hereditati, imo et filiationi a Deo jam institutæ et acceptatæ. Deus enim in filios suos jam adoptare et acceptare statuit eos solos, non qui circumcissione et lege, sed qui baptismi et fide Christi spiritualiter renascentur. Prius ergo natura sic renasci debent, quam a Deo in filios Abrahamæ adoptentur. Sicut olim Judæi prius ex Abrahamæ nasci debebant, quam ejus filii secundum carnem esse possent.

SCRIPTUM EST (Malachia 1): JACOB DILEXI, ESAU AUTEM ODIO HABUI. — Probat hic Apostolus promissionem, quæ dixit: Major serviet minori, puta Esau serviet Jacobo, reipsa impletam esse, ex eo quod Malachias, vel potius Deus per Malachiam, dicit: « Jacob dilexi, Esau autem odio habui. »

JACOB DILEXI. — Primo, S. Chrysostomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus sic expli- cant, q. d. Jacob ad æternam vitam et coronam dilexi et elegi: Esau vero in æternum reprobavi, antequam quidquam boni vel mali actu et re ipsa egissent; quia hujus opera pessima, illius vero opera optima fore prævidi. Sed hoc est contra mentem Apostoli, vers. 11 et 12. Patet enim non opera facta, quæ satis excludit, cum ait: « Cum nondum nati fuissent; » sed futura omnia a Deo prævisa ab eo hic excludi: his enim omnibus opponit unam Dei electionem. Ita S. Augustinus et passim alii.

Secundo, alii plane ex adverso prædestinationis nem et reprobationem, saltem quoad primum effectum, volunt esse ante omnem prævisionem operis et peccati etiam originalis, q. d. Seposita

Nota duo inferuntur Apostolus.

Loquitur hic Apostolus de electione et vocatione ad benedictionem et salutem.

Quinto præsupponitur benedictioni et hereditati, imo et filiationi a Deo jam institutæ et acceptatæ.

Nota duo inferuntur Apostolus.

Loquitur hic Apostolus de electione et vocatione ad benedictionem et salutem.

Quinto præsupponitur benedictioni et hereditati, imo et filiationi a Deo jam institutæ et acceptatæ.

omni prævisione peccati, etiam originalis, Jacob, id est prædestinatus, elegi; Esau, id est reprobos, odio habui, id est permisi labi in peccatum et damnari. Ita Petrus Lombardus, lib. I Sentent., dist. xli, et alii.

Tertio, S. Thomas: « Jacob, inquit, dilexi, id est prædestinavi sine ejus meritis; sed Esau odio habui, » id est reprobavi et damnare decrevi, sed ob prævisa ejus demerita. Hinc aliqui sic exponunt, q. d. Sine meritis Jacob ad gloriam dilexi et elegi, et hoc tantum, inquit, vult hic probare Apostolus; « Esau autem odio habui, » post prævisa demerita, id est Esau post prævisa ejus peccata reprobavi et damnavi. Ponunt enim ipsi duplicem reprobationem: Primam permissivam vel negativam, quæ permittit reprobos peccare et in peccato mori. Hæc prædestinationi opponitur non contrarie, sed contradictorie, sicuti opponitur misereri et non misereri. Secundam positivam, quæ Deus mortuum in peccato reprobavit et damnat. Jam priorem censent fieri ante demerita, secundam post demerita.

Quarto, Cajetanus et alii multi: « Jacob dilexi, » id est, inquit, gratiam talem tamque congruam dare Jacobo decrevi, quæ peccato originali omnique alio liberetur, et ad vitam æternam perveniat; « Esau autem » ob peccatum originale « odio habui, » id est sibi permittere decrevi, ut in peccata labatur et damnetur; et utrumque hoc factum est ante prævisa utriusque merita. Huic sensui favere videtur S. Augustinus, epist. 105.

Pro genuino hujus loci sensu nota, nec Paulum, nec Malachiam loqui de Jacob et Esau personaliter tantum; sed et vel maxime de posteris eorum. Rursum, non loqui eum de singulis prædestinatis et reprobis, nec de electione vel electione ad gloriam, et reprobatione ad infernum; sed ad litteram loquitur directe Malachias de posteris Jacob et Esau; atque illos dilectos et electos esse ad bona potissimum temporalia, præ posteris Esau, ut patet intuenti Malachiam. Nam verisimile est salvatum esse ipsum Esau; et multo magis Job ejusque filios, et alios oriundos ex Esau (Job enim prognatum esse ex Esau, docent S. Augustinus, Origenes, Chrysostomus, Ambrosius, Gregorius, Sedulius, Abulensis et alii, quos citat et sequitur Pineda in Job, cap. 1, vers. 1, n. 32). Idem patet intuenti Apostolum hic, maxime vers. præced.; Apostolus tamen ex hac electione Jacobæorum sive Judæorum præ Idumæis ad bona temporalia, allegorice assurgit ad prædestinationem Christianorum præ Judæis ad benedictionem et bona spiritualia.

Sensus ergo est: Quod dixi Jacob prædestinatum a Deo vocante, et prælatum fuisse fratri Esau, sive quod « major serviet minori, » id patet ex eventu. Ita enim, ut alia priora taceam, evenisse docet suo tempore Malachias, videlicet quod, cum tam vos, o Judæi, quam Idumæos propter peccata Chaldaeis tradidisset, vos ta-

Tertio, S. Thomas.

Duplicem reprobationem: negativam et positivam.

Quinto præsupponitur benedictioni et hereditati, imo et filiationi a Deo jam institutæ et acceptatæ.

Anctis sententia. Non loquitur Malachias de Jacob et Esau personaliter tantum.

Quinto præsupponitur benedictioni et hereditati, imo et filiationi a Deo jam institutæ et acceptatæ.

Malachias loquitur de posteris Jacob et Esau.

men diligens dilectionemque pristinam conservans, ex captivitate Babylonica redierim, et in patriam restituerim: Idumæos autem in vastitate et captivitate Babylonica reliquerim, et eorum terram in solitudine relictam draconibus habitandam dederim, ut ait Malachias. Ecce hoc est ad litteram: « Jacob dilexi, Esau autem odio habui. » Unde patet hæc verba non referri ad vers. 11, « cum nondum nati fuissent, » quia tunc Malachias necdum scripserat, « Jacob dilexi; » sed ad illud vers. præced., « non ex operibus, sed ex vocante dictum est: Major serviet minori. » Quod enim hæc vocatio et propheta, quæ dicit: « Major serviet minori, » vere impleta sit, probat ex eo quod de facto Deus dilexerit Jacob, postquam is natus est; Esau autem odio habuerit, ut testatur Malachias.

Dilexi ergo Jacob, non ex operibus, sed ex mea vocatione et dignatione, quia ante omnem prævisionem meritorum statui eum ejusque posteros eligere in populum et Ecclesiam meam, illosque ornare bonis temporalibus, addere et spiritualibus. Ex hac enim mea dilectione secuta est tanta Jacobæorum multiplicatio, liberatio ex Aegypto, sustentatio per manna in deserto, ductus per columnam ignis et nubis, legislatio, instructio, sacerdotium, protectio singularis in mille difficultatibus, tot revelationes, ut Deus inter eos assidue versari videretur, tot victorie, spolia, tot regnum ejectionis incolis fortissimis possessiones, tot iudices, sacerdotes sancti, Prophete. Hanc dilectionem in vos, o Judæi, ego Deus vester continuo, et in ea pergo, ut ipsamet assevero per Malachiam; cum e captivitate vos reduco in patriam, cumque ibi vos protego, et deinceps prolegam evehamque per Machabæos, ac denique dabo vobis Christum Sanctum sanctorum, cum matre ejus dilecta et electa, cumque Apostolis aliisque primis Christianis et sanctis: hi enim ex Judæis sunt orti. Pari modo allegorice ante omnem prævisionem meritorum « dilexi Jacob, » id est Christianos, qui sunt posteri Abrahamæ et Jacobi secundum fidem et spiritum, donando scilicet eos mea justitia, gratia, amicitia, ac tandem si ea perseverent, vita æterna, uti mox fusius dicam.

ESAU AUTEM ODIO HABUI. — Id est negligi. Sic Lia dicitur a Jacobo « odio habita, » id est neglecta præ Rachele, Genes. xxxix, 31. Sic Lucae xiv, 26, jubetur odio habere, id est minus diligere et postponere patrem, matrem, uxorem et animam Christo et amori Christi, q. d. Non elegi in populum et Ecclesiam meam Idumæos, et cogi eos servire Judæis, dedique eis terram sterilem, montes Seir, et proprie eos odio habui, cum ob peccata eos Chaldaeis vastandos tradidi et in captivitate dereliqui, quod proprie intendit Malachias.

Dices: Si ob peccata derelicti et odio habiti sunt Idumæi, ergo non ex vocante, sed ex opere

ut ad litteram sententia.

Litterales et allegorice sensus horum verborum Jacobæorum.

Vere et litterales sensus horum verborum Esau odio habui.

Idem patet intuenti Apostolum hic, maxime vers. præced.; Apostolus tamen ex hac electione Jacobæorum sive Judæorum præ Idumæis ad bona temporalia, allegorice assurgit ad prædestinationem Christianorum præ Judæis ad benedictionem et bona spiritualia.

ante et post peccata odio habuit?

ribus odio sunt habiti : quod negat Apostolus vers. præced.

Respondeo. Etiam ante peccata neglecti fuerunt a Deo Idumæi præ Jacobæis, ut dixi; post peccata tamen proprie sunt odio habiti et derelicti: sed æque et forte magis peccarunt Judæi quam Idumæi; unde et eadem captivitate Babylonica cum eis puniti sunt. Non ergo ex operibus, id est ex discrimine operum fuit quod Jacob dilexerit, et e captivitate reduxerit; Esau vero odio habuerit et in captivitate reliquerit, cum utriusque hæc misericordia indigni essent. Sed hæc discretio et electio Jacobæorum facta est ex gratia et vocatione Dei, qui Jacob ejusque posteros dilexit et diligere perrexit etiam post peccata male de se meritis; Esau autem neglexit et negligere perrexit.

Pentus tantum intendit ostendere, re eum rejecti Judæi, Gentes electa.

Hinc allegorice tacite infert Apostolus: Sic etiam jam Jacob, id est credentes Christianos, qui sunt filii promissionis, et semen spirituale Abraham et Jacobi, per fidem et gratiam generatos, quasi filios dilexi, quia eos ad justitiam et viam salutis promovit; Esau vero, id est semen carnis, puta Judæi de operibus et patre Abraham gloriantes et Christi fidem spernentes, a justitia et salute repuli et rejecti. Ita S. Augustinus, lib. XVI De Civit., cap. xxxv. Idque « non ex operibus, » quia tam Christiani ante fidem, quam Judæi, nulla habebant operum merita: nam utriusque erant in peccatis; sed ex gratia et vocatione Christi, quam amplecti sunt Christiani, ideoque dilecti; respuerunt Judæi, et ideo odio sunt habiti. Apostolus enim hic totus in eo est, et hoc tantum intendit ostendere, cur scilicet Gentes justitiam sint adeptæ, Judæi vero ab ea sint rejecti et reprobati, uti probavi initio capituli.

Rursus idem patet ex eo, quod hic versus uti et alii præced. et sequentes pendant et educantur ex vers. 6. Omnes enim eo diriguntur, ut demonstrent filios, non carnis, sed fidei et spiritus, puta fideles Christianos, esse filios et heredes benedictionis, id est justitiæ Abraham promissæ; ideoque non excidisse promissam Dei Abraham facta, utpote que filius Abraham spiritualibus, non autem carnalibus, promissam et scriptam a Deo sint. Hæc autem promissam benedictio facta Abraham ejusque filius secundum fidem et spiritum, non est alia quam justitia et amicitia cum Deo, uti initio capituli ostendi: ergo dilectio hæc Jacobi præ Esau pariter est justitia et amicitia cum Deo. Nam Deus dilexit Jacob ad hoc, ut eum benedictionis Abraham faceret heredem: « Jacob ergo dilexi, » id est Jacobo et Jacobi filius secundum fidem et spiritum, puta Christianis, contuli benedictionem Abraham, hoc est, eos in Christum credentes justificavi, sanctificavi, et in filios meos adoptavi; « Esau autem odio habui, » id est Idumæos, Judæos aliosque infideles, qui sunt posteri Abraham secundum carnem, et quorum typus fuit Esau, repuli a mea justitia, sanctitate et adoptione.

Non ergo intendit hic Apostolus ostendere, ut recte docet Toletus, annot. 24, cur aliquis in particulari, Petrus, v. g., electus sit ad gloriam, Judas vero reprobatus sit ad gehennam.

Hinc tamen speciali prædeterminationis et electioni nonnulli hæc verba Apostoli sic accommodant: Ante prævisionem meritum Petrum dilexi, id est, Petro gratiam prædeterminationis dedi, scilicet talem, cui prævidebam eum cooperaturum, perseveraturum, et consequenter salvandum: Judam vero odio habui, id est Judæ gratiam non dedi talem, sed aliam, cum qua prævidebam eum non perseveraturum, sed casurum et damnandum, licet hoc non intenderem: quia serio et sincere dedi et gratiam, sicuti dedi Petro, intendens ut et ipse cooperaretur et perseveraret, quod ipse tam facile ac Petrus facere poterat, si voluisset; sed prævidebam ipsum hoc non facturum, idque ex mera sua libertate. Hæc enim præscientia future vel non future cooperationis et effectus, distinguunt gratiam prædeterminationis, que datur electis, a gratia communi, que datur reprobis. Hæc autem gratia prædeterminationis non datur ex operibus, sed ex gratia et liberali voluntate, proposito et intentione Dei. Verum, uti jam dixi, hic sensus est accommodatissimus, non autem proprie destinatus vel intentus ab Apostolo.

14. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas (Græcè ἀδικία, id est injustitia) est apud Deum? — Apostolus hic occurrit tacite objectioni: Si Deus sine merito Jacob dilexit, Esau vero illi æqualem odio habuit; ergo injustus videtur: hoc autem dicere est impium. Respondet Apostolus: anst; et rationem reddens, atque objectionem solvens subdit:

13. MOYSI ENIM DIXIT (Exodi xxxiii, 49): MISEREROR CUIUS MISERER, — id est cuius voluero misereri. Est hæc generalis Moysi sententia ubique vera; Apostolus tamen cum applicat ad sumum propositum, q. d. Prædeterminatio hæc et electio Jacobi præ Esau, et allegorice filiorum fidei Abraham, id est Christianorum, præ filius carnis, id est Judæis, non est cuiuspiam debita, nec opus justitiæ, sed misericordiæ, ac consequenter mihi liberum et gratuitum; nunquam ergo iniquum, q. d. Ergo nulla est iniquitas in carnalium Judæorum repulsa, et credentium acceptatione ad justitiam, gratiam et salutem, que sunt benedictio Abraham et semini ejus promissæ, quia acceptatio hæc nulli est debita, sed plane est in Dei arbitrio, ut eam det gratis et gratiose, cui voluerit; non ergo Judæis feci injuriam, cum Gentibus feci misericordiam; potui enim, prout volui, in fide collocare benedictionem Abraham: sicut poteram in carnali generatione et circumcisionem eandem collocare; sed nolui: volui enim tam Gentes, quam Judæos per fidem facere Ecclesiam meam. Quare non genuine, nec ad mentem Apostoli Anselmus hæc sic explicat, q. d. Cujus miseror per vocationem, ejusdem miseror per

Speciem aliquam in particulari prædeterminationem, vel reprobationem habens non concessit. Potest applicari prædeterminationi Petri, et Judæ reprobationi.

Ver. 11.

Nulla in Deo iniquitas, quando Judæi rejecti, Gentes vero electi.

Secundo, Originis, Ambrosii et Hieronymi.

Secundo, Origenes, Ambrosius et Hieronymus, Quest. X ad Hebræos, volunt hæc esse verba obdicentis Judæi. Unde et S. Chrysostomus et Theodoretus aiunt Paulum his verbis augere questionem.

Tertio, Photius et Chrysostomus sic explicant: Non est volentis, neque currentis tantum, sed etiam Dei miserentis. Verum hoc refellit D. Augustinus, qui sic pariter dicere potuisset Paulus: Non est Dei miserentis, scilicet tantum, sed et hominis volentis, atque currentis; intelligit ergo S. Augustinus id, quod hic ait Paulus, solius Dei miserentis esse. Sed respondere posset S. Chrysostomus S. Augustino, Paulum non pari ratione hoc dicere potuisse, quia potiores partes in bono opere, conversione et justificatione sunt gratiæ et Dei miserentis ac præventionis, non hominis volentis; hocque tantum hæc phrasi Hebræica Paulum significare voluisse. Hebræi enim ita comparationem suam efferre solent, ut quod majus est affirmant, quod minus est negent; ut « misericordiam volo, non sacrificium, » id est misericordiam magis volo, quam sacrificium. Vide Canonem 36.

Quarto, aliqui Doctores Scholastici ex S. Augustino, epist. 103, aptant hæc ad prædeterminationem singulorum, que non est ex operum prævisione, sed ex sola Dei voluntate. Misereri enim, inquit, est dare gratiam congruam, cum qua videt Deus hominem cooperaturum et salvandum: ut autem Deus det talem gratiam nobis, non aliam incongruam, cum qua prævidet nos non cooperaturus, hoc mereri non possumus.

Quinto, Ludovicus Molina ex S. Augustino, Enchiridii cap. xxxii, exponit: « Non est volentis, scilicet velle; neque currentis, scilicet currere; sed Dei, qui sua gratia et misericordia nos excitat ad velle eique cooperatur: nam velle etiam nostrum est; sed preparatur ut velit voluntas, a Domino, » q. d. Velle id quod bonum est, hoc, inquam, velle non est virium naturæ, sed gratiæ, que tamen gratia et misericordia non excludit, sed includit liberum arbitrium, sive liberum arbitrium gratiæ consentiens, et per gratiam operans: est enim hic liber gratiæ amplexus gratiæ præventionis effectus; gratiæ vero cooperantis et comitantis concessa, vel potius concessa causa.

Verum ex dictis patet, omnes hæc expositiones directe non tangere scopum et sensum S. Pauli. Non enim ipse hic disputat de causa boni operis, nec etiam de prædeterminatione ad gloriam vel ad gratiam congruam; sed disputat de justitia et gratia justificante, quæritque unde ea nobis obveniat, an a nostra bona voluntate et conatu, an vero a gratia et misericordia Dei? Sexto, ergo optime et plenissime ad litteram Anastasius, in Quest. S. Scripturæ, Quest. LIX, sic explicat, q. d. Paulus: Benedictio Abraham et Isaac non fuit Esau volentis et currentis in campum ad venandum, ut, cum ex sua venatione comedisset pater, benediceret ei; sed fuit Jacobi, cuius Deus miseratus est, ut in eum caderet, non in Esau, licet is senior esset et primogenitus. Rursus, ut recte explicat Toletus, Jacob benedictionem, et ex ea filiationem hereditatemque Isaac patris sui, et consequenter Abraham avi sui, est consecutus, ut nimirum Abraham et Isaac familia censeretur esse familia Jacob et Jacobæorum, non autem familia Esau et Idumæorum; idque obtinuit Jacob, non ex eo quod ipse monitu matris suæ volens et currens citius attulit hædam quam Esau, sed quia Deus ita voluit et miseratus est ejus, non Esau.

Pari modo allegorice, quod populus Christianus, cuius typus fuit Jacob, ex Gentibus et Judæis adunatus per fidem Christi, in posteritatem Abraham recipere, ut nimirum ipse esset Ecclesia et populus Dei, et consequenter heres justitiæ et salutis, indeque heres donorum Spiritus Sancti, amicitie et protectionis Dei (que fuit benedictio Abraham promissæ); Judæi vero carnales rejicerentur a justitia, ac consequenter a populo et Ecclesia Dei, ut non essent ex amicis et ex filiis Dei; hoc, inquam, non configit ex voluntate, aut prævis operibus horum, vel istorum; sed ex sola Dei voluntate, cui placuit in fide Christi collocare benedictionem et filiationem Abraham, ut fideles Christiani sint populus, filii et Ecclesia Dei; sicut olim erant Judæi secundum carnem ex Abraham nati, quia tunc ita placebat Deo: nunc autem aliter illi visum est.

Opera ergo que hic excludit Apostolus, qui busque negat nos meruisse hanc benedictionem

Verum ex dictis patet, omnes hæc expositiones directe non tangere scopum et sensum S. Pauli. Non enim ipse hic disputat de causa boni operis, nec etiam de prædeterminatione ad gloriam vel ad gratiam congruam; sed disputat de justitia et gratia justificante, quæritque unde ea nobis obveniat, an a nostra bona voluntate et conatu, an vero a gratia et misericordia Dei? Sexto, ergo optime et plenissime ad litteram Anastasius, in Quest. S. Scripturæ, Quest. LIX, sic explicat, q. d. Paulus: Benedictio Abraham et Isaac non fuit Esau volentis et currentis in campum ad venandum, ut, cum ex sua venatione comedisset pater, benediceret ei; sed fuit Jacobi, cuius Deus miseratus est, ut in eum caderet, non in Esau, licet is senior esset et primogenitus. Rursus, ut recte explicat Toletus, Jacob benedictionem, et ex ea filiationem hereditatemque Isaac patris sui, et consequenter Abraham avi sui, est consecutus, ut nimirum Abraham et Isaac familia censeretur esse familia Jacob et Jacobæorum, non autem familia Esau et Idumæorum; idque obtinuit Jacob, non ex eo quod ipse monitu matris suæ volens et currens citius attulit hædam quam Esau, sed quia Deus ita voluit et miseratus est ejus, non Esau.

Pari modo allegorice, quod populus Christianus, cuius typus fuit Jacob, ex Gentibus et Judæis adunatus per fidem Christi, in posteritatem Abraham recipere, ut nimirum ipse esset Ecclesia et populus Dei, et consequenter heres justitiæ et salutis, indeque heres donorum Spiritus Sancti, amicitie et protectionis Dei (que fuit benedictio Abraham promissæ); Judæi vero carnales rejicerentur a justitia, ac consequenter a populo et Ecclesia Dei, ut non essent ex amicis et ex filiis Dei; hoc, inquam, non configit ex voluntate, aut prævis operibus horum, vel istorum; sed ex sola Dei voluntate, cui placuit in fide Christi collocare benedictionem et filiationem Abraham, ut fideles Christiani sint populus, filii et Ecclesia Dei; sicut olim erant Judæi secundum carnem ex Abraham nati, quia tunc ita placebat Deo: nunc autem aliter illi visum est.

Opera ergo que hic excludit Apostolus, qui busque negat nos meruisse hanc benedictionem

Sexto, ergo optime et plenissime ad litteram Anastasius, in Quest. S. Scripturæ, Quest. LIX, sic explicat, q. d. Paulus: Benedictio Abraham et Isaac non fuit Esau volentis et currentis in campum ad venandum, ut, cum ex sua venatione comedisset pater, benediceret ei; sed fuit Jacobi, cuius Deus miseratus est, ut in eum caderet, non in Esau, licet is senior esset et primogenitus. Rursus, ut recte explicat Toletus, Jacob benedictionem, et ex ea filiationem hereditatemque Isaac patris sui, et consequenter Abraham avi sui, est consecutus, ut nimirum Abraham et Isaac familia censeretur esse familia Jacob et Jacobæorum, non autem familia Esau et Idumæorum; idque obtinuit Jacob, non ex eo quod ipse monitu matris suæ volens et currens citius attulit hædam quam Esau, sed quia Deus ita voluit et miseratus est ejus, non Esau.

Pari modo allegorice, quod populus Christianus, cuius typus fuit Jacob, ex Gentibus et Judæis adunatus per fidem Christi, in posteritatem Abraham recipere, ut nimirum ipse esset Ecclesia et populus Dei, et consequenter heres justitiæ et salutis, indeque heres donorum Spiritus Sancti, amicitie et protectionis Dei (que fuit benedictio Abraham promissæ); Judæi vero carnales rejicerentur a justitia, ac consequenter a populo et Ecclesia Dei, ut non essent ex amicis et ex filiis Dei; hoc, inquam, non configit ex voluntate, aut prævis operibus horum, vel istorum; sed ex sola Dei voluntate, cui placuit in fide Christi collocare benedictionem et filiationem Abraham, ut fideles Christiani sint populus, filii et Ecclesia Dei; sicut olim erant Judæi secundum carnem ex Abraham nati, quia tunc ita placebat Deo: nunc autem aliter illi visum est.

Opera ergo que hic excludit Apostolus, qui busque negat nos meruisse hanc benedictionem

Opera ergo que hic excludit Apostolus, qui busque negat nos meruisse hanc benedictionem

Opera ergo que hic excludit Apostolus, qui busque negat nos meruisse hanc benedictionem

Opera ergo que hic excludit Apostolus, qui busque negat nos meruisse hanc benedictionem

ex mora Dei voluntate. Quia, Ludovicus Molina ex Sancto Augustino.

Sexto, ergo optime et plenissime ad litteram Anastasius, in Quest. S. Scripturæ, Quest. LIX, sic explicat, q. d. Paulus: Benedictio Abraham et Isaac non fuit Esau volentis et currentis in campum ad venandum, ut, cum ex sua venatione comedisset pater, benediceret ei; sed fuit Jacobi, cuius Deus miseratus est, ut in eum caderet, non in Esau, licet is senior esset et primogenitus. Rursus, ut recte explicat Toletus, Jacob benedictionem, et ex ea filiationem hereditatemque Isaac patris sui, et consequenter Abraham avi sui, est consecutus, ut nimirum Abraham et Isaac familia censeretur esse familia Jacob et Jacobæorum, non autem familia Esau et Idumæorum; idque obtinuit Jacob, non ex eo quod ipse monitu matris suæ volens et currens citius attulit hædam quam Esau, sed quia Deus ita voluit et miseratus est ejus, non Esau.

Toletus explicat.

Sexto, ergo optime et plenissime ad litteram Anastasius, in Quest. S. Scripturæ, Quest. LIX, sic explicat, q. d. Paulus: Benedictio Abraham et Isaac non fuit Esau volentis et currentis in campum ad venandum, ut, cum ex sua venatione comedisset pater, benediceret ei; sed fuit Jacobi, cuius Deus miseratus est, ut in eum caderet, non in Esau, licet is senior esset et primogenitus. Rursus, ut recte explicat Toletus, Jacob benedictionem, et ex ea filiationem hereditatemque Isaac patris sui, et consequenter Abraham avi sui, est consecutus, ut nimirum Abraham et Isaac familia censeretur esse familia Jacob et Jacobæorum, non autem familia Esau et Idumæorum; idque obtinuit Jacob, non ex eo quod ipse monitu matris suæ volens et currens citius attulit hædam quam Esau, sed quia Deus ita voluit et miseratus est ejus, non Esau.